

Државата троши без "пardon и исaф". Ако во 1998 година трошоците изнесуваа 775 милиони евра, во кобната 2001 година беа милијарда двесте седумдесет и еден милион евра, за во 2005 година да имаме фамозни милијарда и петстотини милиони евра. Неодговорноста е стил на владеење на сите досегашни македонски гарнитури, кои едни на други си прават дубиози и оставаат во наследство кратери од буџетски дупки!

Обичните сиромашни граѓани и македонските фирми вложуваат, односно даваат арач на државата, но како се користат истите од уста одделени средства, останува енигма?! Сè поголем буџет, а сè посиромашна држава, со што дефинитивно Македонија е своевиден феномен.

ДРЖАВАТА НЕМА ПОВЕЌЕГОДИШНО ПЛАНИРАЊЕ НА БУЏЕТОТ, АБДУЛМЕНАФ БЕЌЕТИ, ПРОФЕСОР НА УНИВЕРЗИТЕТОТ НА ЈИЕ

■Пишува: Рената МАТЕСКА

Еден наш поранешен премиер знаеше да каже една стара бизнисменска поговорка, која гласеше: "Парите се птици кои најбрзо се плашат и најбрзо летаат", и која е ептен погодена увертира за една буџетска приказна!

Каде одат парите од собраниот арач, дополнет со давачките популарно познати како "дозабиберувачи" на бедниците кои во слободен пад паѓаат во економијата со длабоки буџетски дупки видливи дури и од Плутон, а богам и Нептун? Како серијал на популарната радиоемисија "Хихирику" делува префрлањето на вината од една владејачка гарнитура на друга, за финансиските буџетски дупки поради "недомакинлукот" на претходните... И така до недоглед, а вистината е дека ние, односно тие што се на позиција за да го подготват буџетскиот колач, немаат рецепт за него, односно или имаат нешто "мањак" т.е. "вишак" па добиваме "килава" торта!

По иницијатива на пратеничката Лилјана Поповска, жешката буџетска тема беше детаљно разглобена од експерти и бизнисмени од оваа област, чиј заеднички став бе-

ше дека немаме добар рецепт за добра буџет торта, односно можеби таа е само по вкус на "поединци", но не и на мнозинството.

ШТО БЕШЕ ТОА ДОЛГОРОЧНО ПЛАНИРАЊЕ?!

Во споредба со останатиот свет, како што може да се слушне од нашите експерти, ние уште не сме ја сфатиле ни буквата "Б" од буџет!!!

"Вработените, работниците, бизнисмените, односно претприемачите ќе го создадат, ќе го присвојат приходот, а државата потоа во името на управувачката структура ќе го прераспределува, односно ќе го троши како што знае и умее и често пати таа не води баш сметка за тоа каде ги потрошила парите", коментира универзитетскиот професор Христо Карталов.

Професорот Живко Атанасовски, за даночниот сегмент, вели дека нашиот даночен систем е исклучително добро поставен, но неопходни се рестрикции на даночните олеснувања. Тој сугерира корекции и во делот на придонесите, кои се преви-соки и оптоварувачки за биз-

нисот, работната сила и инвестициите.

Според стопанствениците, буџетот треба да расте, меѓутоа автоматски треба да се зголемуваат и перформансите на државата, да се зголемува БДП, да се подобрува животот.

"Наместо среднорочно или долгорочно буџетирање, зависно какви ефекти истото има, сметам дека најважно е што во последно време се отвора дилемата колку нашите буџети како економски инструмент и даваат фискален простор на Владата за таа да делува во рамките на тој инструмент и за таа да ги реализира економските цели преку истиот. Важно е, не од чисто времетраен карактер (три-пет години), туку од

тој фискален простор во смисла, не технички, туку да има функционална поврзаност при промената на констелациите, владините гарнитури, менаџментот кој управува со овие ресурси, дури и во период и време на една иста влада. Кај нас нема повеќегодишен методолошки пристап за планирање на јавните набавки т.е. повеќегодишно финансирање. Сакам да укажам какви се искуствата во другите земји, а како е тоа кај нас. Ова значи дека проблемот на повеќегодишното буџетирање уште пред две децении е апсолвиран кај членките на ОЕЦД. Генерално, по 80-тите години ова стана и практика за реализација, и е прифатено кај сите, а во 2000 година

Буџетот за 2005 година предвидува владин дефицит од 2,7 милијарди денари. Ова е еквивалентно на 1 отсто од очекуваниот БДП, врз основа на предвидувањата на Министерството за финансии за 3,8 отсто реален раст на БДП за 2005 година. Буџетските приходи се предвидени на 56,5 милијарди денари, нешто помалку од собраните за 2004 година. Владата очекува приходот од данокот на промет да се зголеми за 6 отсто поврзано со резултатот од 2004 година, кој би требало да достиг-

не 11 милијарди денари, или околу 19 отсто од целосниот приход. Заработката од корпоративниот данок на профит значително се почувствува за 2004 година и Министерството за финансии се покажа како конзервативно во неговите проценки од данокот за профит за 2005 година, велат анализите на Economist Intelligence Unit.

стана универзално. Крајно време е кога и ние треба да имаме таков пристап за да определуваме повеќегодишна фискална политика како ќе се движиме во одреден период и секој нареден буџет да биде плус однапред осмислен во таа планирана рамка. Постојано зборуваме за буџетска рамка, а целите на повеќегодишното буџетирање се наведени преку наведување и дефинирање на општи фискални цели, една јасна програма како Владата ова ќе го постигне по години. Подоцна целите можат да се претворат во плафон на раст, но повторно во еден подолг период, истовремено да се

или, пак, на трошоците", исцрпно беше согледувањето и анализата на Абдулменаф Беџети, професор на Универзитетот на Југоисточна Европа.

НЕМАЊЕ ПРОСТОРНА РАМКА ЗА ИЗМЕНИ?!

За секоја промена на Буџетот, тесен е просторот за изменување и за големите реформи, кои бараат поголема просторна рамка. Кога веќе говориме за тоа што економските реформи бараат, според експертите, неопходен е поголем простор и обезбедување потребни инструменти за успешност и

ходниот буџет, извршување на тековниот и планирање на наредниот. Истовремено, таа институција треба тродимензионално да делува и ако таа не е подготвена да делува во три димензии ќе ни се случува ова што ни се случува. Ако го гледаме системот на буџетот на САД ќе видиме дека таму има проекции дури до 2015 година. Искуствата покажуваат како научените лекции денес функционираат, бидејќи во почетокот, се разбира дури и во Велика Британија, повеќегодишното планирање и контролата на јавните расходи се направиле под исклучително две стриктни правила, а како пр-

се конципираше во 1998 година, по препорака на Светска банка и тоа во тоа време можевме да го правиме во Министерството за развој, програмска рамка која се претвори во список на желби, но никогаш не беше водич на список на приоритети на проекти на Владата во тој дел да се пристапи стриктно. Почнувајќи од среднорочна буџетска рамка, среднорочна макроекономска рамка, па до највисоката рамка во чиј состав треба да бидат сите други рамки. При овој приод сигурно дека една влада може да најде подобар и поголем фискален простор како да ја реализира својата

РЕЦЕПТ ЗА БУЏЕТСКА ТОРТА БЕЗ БАЈАТИ ПРЕЛИВИ!!!

ТРЕБА ДА СЕ УКИНАТ ПРОТИВРЕЧНИТЕ МЕРКИ, ЧИИ ЕФЕКТИ СЕ СПРОТИВНИ ОД ОЧЕКУВАНИТЕ, ЖИВКО АТАНАСОВСКИ, ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ, СКОПЈЕ

обезбедуваат подобри информации за среднорочната цена на чинење на фискалните мерки на државата внатре, вклучувајќи ги димензиите, како што се, социјалната и развојната компонента, но и онаа чисто техничката, како што е, цената на чинење

ефикасност во управувањето, што значи немаме надзор над извршеното, бидејќи знаеме дека надлежната институција на управување со јавните финансии е должна како што се рационализира тековниот буџет така треба надзор и контрола на прет-

во златно правило е дека владата ќе позајмува само за капитални инвестиции коешто обезбедува развојна компонента (а никако за тековен развој што, за жал, кај нас не е случај), и второ, законот за реални инвестиции и нивото на јавниот долг како процент на бруто домашниот производ стриктно контролиран и управуван како посебен сегмент на јавните расходи. Во рамките на повеќегодишното планирање денес се употребува концептот на среднорочна буџетска рамка, кое и методолошки и концепциски дефинирано како повеќегодишно буџетско планирање кое варира од една во друга земја и во рамките на истата земја со истек на времето во зависност од политиките и приоритетите на економската политика на дотичната земја.

"Концептот на поделба под програми - според Беџети - остана само опис на желби, односно Програма за јавни инвестиции, кои само се ажурираат како список на нови желби, имплементиран како документ, но кој реално не функционира. Тоа прв пат

економска програма, бидејќи таа не може да биде концепт за една година, не може да биде концепт за тие кои се надеваат дека можат да ја реализираат така кратко - на јавувајќи ги 'бумовите' за на крај да констатираат дека утнале сè. Основните димензии на ова повеќегодишно буџетирање, само ќе набројам се: основите на политиките на јавните расходи; планирањето на политиките и програмите и дел од нив веќе и планирањето на претпоставките и резервата на несигурноста, која треба да се има предвид или при промена на политиките (без оставање од една влада на другата во наследство сè повеќе дубиози во буџетот за тој во својот мандат да се расправа исклучително со тоа, а да не може да развива нови концепти)".

Кај нас, за жал, се вртиме во еден виртуелен круг веќе 15 години и ни една влада не наоѓа излез, со што дефинитивно се претвора во феномен кој ја потврдува класичната теорија, дека еднаш постигнатото ниво на јавната потрошувачка тешко се симнува долу.